

A nominatívuszi alanyos infinitívuszi szerkezetek és az újraszerkesztés kapcsolatáról

Szécsényi Krisztina
ELTE Angol-Amerikai Intézet

1. Bevezetés

Tanulmányomban az infinitívuszi vonzattal rendelkező igék infinitívuszi tagmondatainak különböző esetjelölésű alanyait vizsgálom, különös tekintettel a nominatívuszi alannyal rendelkező esetekre és egyes kapcsolódó szerkezetek lehetséges értelmezéseire. A megfigyelések alapján a magyar újraszerkesztés tesztjeiként használt jelenségek következetes elkülönítését javaslom az alapján, hogy fejek vagy frázisok közötti viszonyokat írnak-e le. A fejek közötti viszonyok alapján a magyar infinitívuszi szerkezetek többsége átjárható. A frázisok közötti viszonyokra alapozott újraszerkesztés eredményeként viszont éppen azokat az igéket tudjuk körülhatárolni, amelyek a nemzetközi szakirodalomban is újraszerkesztő igeként vannak leírva.

1.1. Az adatok

A magyar infinitívuszi szerkezeteket különböző szempontok alapján számos eltérő csoportba sorolhatjuk, ezek egyike az infinitívusz ragozhatósága. Ez alapján személyragozott és személyragozatlan infinitívuszokról beszélhetünk. A személyragozott infinitívuszi szerkezetek olyan igék vonzataiként jelennek meg, amelyek maguk nem lehetnek személyragozottak, csak időjelölést hordozhatnak. Ebben az esetben a mondat alanya datívuszi esetben áll, amit Tóth (2000) alapján az infinitívusz saját alanyának tekinthetünk (1a). Amennyiben a datívuszi alany megjelenik a mondatban, a ragozás az infinitívuszon opcionális. Azok az infinitívuszt vonzó igék, amelyek mind időjelölést, mind személyragozást tartalmaznak, csak ragozatlan infinitívusszal jelenhetnek meg, alanyuk alanyesetű és kontrollálja az infinitívusz kiejtetlen alanyát. A kontroll szerkezetek alanyára vonatkozóan ma számos megközelítés létezik, vagy egy üres pronominalis/anaforikus, esetleg tartalom nélküli PRO elemet tételeznek fel az infinitívuszi tagmondatban (1b) (Landau 2004; 2015), vagy, a kontroll mozgítás-alapú megközelítése szerint, egy kiejtetlen kópiát (1c) (Hornstein 1999). Mivel jelen tanulmány egy olyan szerkezetre fókuszál, amelynek magyarázata egy PRO-alapú megközelítés számára meglehetősen problematikus, a tárgyalt szerkezetekben Hornstein (1999) mozgítás-alapú elemzésére támaszkodom.

- (1) a. Marinak_i nem kell [t_i úszni(a)]
b. Mari_i nem akar [PRO_i úszni]
c. Mari_i nem akar [t_i úszni]

Szabolcsi (2005; 2007; 2009a; 2009b) olyan adatokat tárgyal, ahol az infinitívuszi tagmondaton belül nominatívuszi alany jelenik meg (2). Ez azon elméletek számára, amelyek a nominatívuszi esetet a finit igéhez kapcsolják, problémát jelenthet, annak magyarázata, hogy az alanyesetű összetevő hogyan kerül az infinitívuszi tagmondatba, nem triviális.¹

- (2) Nem akar [csak ő menni busszal/busszal menni]

---

¹ A csak jelentősége abban áll, hogy egyértelművé teszi, hogy fókuszált összetevővel van dolgunk. Ugyanezt tapasztaljuk csak nélküli fókuszált alany esetén.

1.2. Korábbi elemzések

Szabolcsi tehát a nominatívuszi DP-t az infinitívuszi tagmondatban megjelenő összetevőnek tartja. Érvei arra vonatkozóan, hogy a DP valóban az infinitívuszi tagmondatban jelennek meg, meggyőzőek: megjegyzi többek között, hogy preverbális fókusz hiányában a *csak*-frázis nem tekinthető posztverbális fókuszának; a kérdéses összetevő és az infinitívuszi ige között csak az igemódosító jelenhet meg.^{2,3}

Szabolcsi továbbá megjegyzi, hogy a finit igeének saját alanya is lehet (3), ez további nyomós érv amellett, hogy a másik főnévi kifejezés az infinitívuszhoz tartozik, valamint a szerkezetek értelmezése is ez irányba mutat.

(3) Senki/Péter nem akar [csak ő busszal menni]

Bartos (2006) és Szécsényi (2009a; 2016) szintén tárgyalja a nominatívuszi alannyal rendelkező infinitívuszi tagmondatok problematikáját. Mindketten amellett érvelnek, hogy a hatókörnek és az információs szerkezeti megfontolásoknak központi szerepük van a mondatok létrejöttében, és az infinitívuszi alany egy lánc alsó pozícióban kiejtett elemének tekinthető. Míg alapesetben egy lánc felső elemét ejtjük ki, egyes nyelvekben és esetekben alsóbb kópiák kiejtése is lehetséges. A magyar nyelv esetén ennek kiváltó oka az eltérő hatóköri olvasatok jelölése lehet, mint azt az alábbi (4) példában szereplő adatok is egyértelműen jelzik. Míg (4a)-ban a *csak*-frázis a tagadás hatókörében van, és annak megfelelő pozíciót foglal el a mondatban, abban az esetben, ha a nominatívuszi kvantifikált DP a mátrix tagadáshoz képest tág hatókörű, az alany csak a mátrix tagmondatban jelenik meg (4b).

(4) a. A fiúk nem akarnak [csak ők büntetést kapni]
nem > csak ők

b. Csak a fiúk nem akarnak büntetést kapni
csak a fiúk > nem

Szécsényi (2016) rámutat arra, hogy a kérdéses mintázat nemcsak a nominatívuszi alanyokat érinti, hanem az infinitívuszi vagy a finit tagmondatban bázisgenerált datívuszi alanyok is hasonlóan viselkednek ((5), (6)), és egy átfogóbb elemzést javasol, melynek központi eleme a kópiák információs szerkezet alapú kiejtése, ahol a finit tagmondat összetevőjének az infinitívuszi tagmondatban történő kiejtését hatóköri kényszerek követelik meg.

(5) a. Nem kell [csak a fiúknak büntetést kapni(uk)]
b. Csak a fiúknak nem kell büntetést kapni(uk)

(6) a. Nem áll szándékomban [csak nekem busszal menni/*mennem]
b. Csak nekem nem áll szándékomban busszal menni/*mennem

² Az infinitívuszi tagmondatokról tudjuk, hogy fókuszált összetevő jelenlétében nem kötelező az igemódosító hátravetése.

³ Egyik névtelen bírálóm megjegyzi, hogy önmagában ez a teszt még nem bizonyítja, hogy a *csak*-os kifejezés az infinitívuszi tagmondatban van. Surányi (2003) nyomán említi meg olyan, egy tagmondatból álló adatokat, ahol ugyanez a szórend grammatikus (i).

(i) a. Nem ehetsz csak a levesből.
b. Nem tartok órát csak két diáknak.

Ezen adatok alapján valóban megkérdőjelezhető a posztverbális fókuszteszt megbízhatósága, ugyanakkor ez csak számos teszt egyike Szabolcsinál, egyéb adatok is szólnak amellett, hogy a kérdéses DP valóban az infinitívuszi tagmondat része.

Vegyük észre, hogy a (6) alatti mondatpárban a datívuszi eset nem származhat az infinitívuszi tagmondatból (Marcel den Dikken, p.c). Ebben az esetben a Szabolcsi (2009a; 2009b) által a nominatívuszi infinitívuszos szerkezetekre javasolt távoli egyeztetéses elemzés, miszerint a mátrix mondat finit T feje egyeztetési (Agree) viszonyba kerül az infinitívuszi tagmondat alanyával, akadályba ütközik: a birtokos szerkezeten belüli esetadó nem k-vezérli a datívuszi DP-t az infinitívuszi szerkezeten belül, így az egyeztetési viszony egyik feltétele nem teljesül. Míg az (5) alatti, az infinitívuszi szerkezeten belül esetjelölt datívuszok Szabolcsi számára nem jelentenek problémát, a (6)-os mondatpárokra a Szabolcsi-féle elemzés nem terjeszthető ki. Ez tehát megerősítheti a kópia alapú mozgató elemzés létjogosultságát is.

2. Újraserkesztés

A javasolt elemzés újabb hozadéka, hogy az újraserkesztés (restructuring) természetére vonatkozóan is érdekes megfigyeléseket tehetünk. Újraserkesztés alatt azt értjük, hogy egy adott, több tagmondatból álló szerkezetben a tagmondatok közötti határok törődnek, lehetővé téve olyan szintaktikai műveleteket, amelyek csak adott lokális tartományokon, pl. tagmondaton belül lehetségesek, két finit tagmondat között jellemzően nem találjuk őket. Az újraserkesztés eredményeképp egy beágyazott tagmondati összetevő például megjelenhet a mátrix tagmondaton belül, esetenként akár kétértelműséghez vezetve. A (7) mondatban pl. a *holnap* összetevő a beágyazott infinitívuszi ige módosítójaként értelmezendő, de a mátrix mondatban jelenik meg.

(7) Péter HOLNAP szeretne találkozni Marival.

Szabolcsi elveti a kérdéses szerkezet újraserkesztéses megközelítését, ami bizonyos szempontból jogos is, különös tekintettel a nem magyar nyelvű hasonló adatokra Szabolcsi (2009b)-ben, ahol tipikusan nem újraserkesztő igéket találunk. A magyarban megfigyelt mintázatok azonban az újraserkesztés általános tulajdonságaira vonatkozóan is tanulságosak lehetnek. Jelen tanulmány ezt a kérdéskört járja körül a következő lépésekben: az újraserkesztés más nyelvekben megfigyelhető legjellemzőbb tulajdonságainak a bemutatása után a magyar újraserkesztésre vonatkozó megállapításokat ismertetjük. Majd visszatérünk a nominatívuszi alannal rendelkező infinitívuszos szerkezetekhez, és egy érdekes megfigyelést teszünk: bár az infinitívusznak lehet látható nominatívuszi alanya függetlenül attól, hogy újraserkesztő vagy nem újraserkesztő igéről van szó, azonban amikor a nominatívuszi alany a finit tagmondatban jelenik meg, csak az újraserkesztő igék lesznek kétértelműek. A kérdéses szerkezet tehát egyszerre mutat egy illetve két tagmondatos szerkezetre utaló tulajdonságokat.⁴ Konklúzióink az, hogy az egy tagmondatos szerkezetre utaló tulajdonságok főként a fejek közötti viszonyok eredményei (de l. a szórendi keveredésre adott eltérő magyarázatot is az 5. pontban), míg a frázisszintű összetevőket tekintve két tagmondatos szerkezetként viselkednek a mondataink, amennyiben nem történik újraserkesztés.

2.1. Újraserkesztés a világ nyelveiben

Azoknak az infinitívuszt vonzó igéknek a csoportja, ahol újraserkesztés történik, nagy átfedést mutat a világ nyelveiben, erről részletesen Wurmbrand (2001) ír. Tipikusan a segédigék,

⁴ Hasonló jelenséget először Haegeman és Riemsdijk (1986) írt le a holland nyelvre vonatkozóan egy két-dimenziós szintaktikai szerkezetet javasolva, ahol az egyik tengely egy tagmondatos, a másik pedig két tagmondatos szerkezet. É. Kiss (1987) ezt az elemzést alkalmazta a magyar nyelvre. Jelen tanulmány olyan elemzést javasol ezekre a megfigyelésekre, amely a minimalista programmal (Chomsky (1995) és későbbi munkák) is összeegyeztethető.

az emelő igék, az aspektuális, ill. a mozgást kifejező igéknél találunk újraszerkesztést. Különböző nyelvekben különböző módokon állapítható meg, hogy egy adott mondatban történt-e újraszerkesztés, vagy sem. Bizonyos szerkezetek számos nyelvben az újraszerkesztés egyértelmű jelei lehetnek, ilyen pl. az infinitívuszi tárgy esetmotivált mozgatása a finit tagmondatba, ami megtalálható többek között a németben, az olaszban, valamint a japánban is (8a). Más esetekben kifejezetten nyelvspecifikus jenségek járhatnak együtt az újraszerkesztéssel. A németben pl. az IPP-hatás (az ige participiumi alakjának infinitívuszi formával történő behelyettesítése) tekinthető ilyennek (8b), az olaszban, a spanyolban és a csehben pedig az infinitívuszi klitikumok finit tagmondati megjelenése utal újraszerkesztésre (8c). Az eltérő hatóköri olvasatok is jelezhetnek újraszerkesztést (8d), ennek a későbbiekben a magyar adatok kapcsán is lesz jelentősége. A nyugat-germán nyelvekben és a magyarban az igei komplexek létrejötte is az újraszerkesztéshez kapcsolódik, amikor több ige egy összetevőt alkot egy mondaton belül (8e). A példák a jelöletlen esetekben Wurmbrand (2001)-ből származnak.

- (8) a. *Az infinitívuszi tárgy esetmotivált mozgatása:*
- (i) német:
 dass der Traktor zu reparieren versucht wurde
 hogy a traktor.NOM INF javít próbált volt
 'hogy a traktort megpróbálták megjavítani'
- (ii) japán:
 Emi-ga ringo-ga tabe-rare-ru
 Emi-NOM alma-NOM eszik-tud-PRES
 'Emi tud almát enni.'
- b. *IPP-hatás a németben:*
 Hans hat nach Hause gehen wollen/^ogewollt
 John AUX felé haza megy-INF akar-INF/want-PART
 'Hans haza akart menni.'
- c. *A klitikum előremozgatása a cseh nyelvben* (Dotlačil 2004: 79 (119a)):
 Jirka se mu rozhodl pomoct
 Jirka.NOM SE ő.DAT elhatároz segít.INF
 'Jirka elhatározta, hogy segít neki.'
- d. *Eltérő hatóköri olvasatok a japánban:*⁵
- (i) John-ga migime-dake-o tumu-reru
 John-NOM jobb.szem-csak-ACC becsuk-tud
 'John tudja csak a jobb szemét becsukni.'
 tud > csak; ??csak > tud
- (ii) John-ga migime-dake-ga tumu-reru
 John-NOM jobb.szem-csak-NOM becsuk-tud
 'John csak a jobb szemét tudja becsukni.'
 *tud > csak; csak > tud
- e. *Igei komplex a németben* (É. Kiss–Riemsdijk 2004: 11 (24a)):
 ...dass wir ihn dieses Problem lösen lassen müssen wollen sollten
 hogy mi neki ezek probléma megold hagy kell akar kellene
 '...hogy nekünk akarnunk kellene, hogy hagyni kelljen neki megoldani a problémát.'

⁵ Mint az egyik névtelen bíráló megjegyzi, a példamondat magyar fordítása, szemben a japán eredetivel, nem érthető semleges mondatként. A magyar fordítás tehát csak a hatóköri értelmezés szempontjából megbízható.

Az újraszerkesztett infinitívuszi tagmondat méretére vonatkozóan többféle elképzelés létezik (a különböző elképzelések részleteire vonatkozóan I. Wurmbrand (2001)). Wurmbrand számos munkájában az újraszerkesztett infinitívusznak szükségszerűen CP-nél kisebbnek kell lenniük. Legújabb tanulmányaiban azonban már Wurmbrand is megengedőbb, koreai adatok alapján elképzelhetőnek tartja, hogy CP nagyságú infinitívuszi tagmondatok is újraszerkesztődjenek. Így a korábban (Wurmbrand számára legalábbis) kifejezetten problematikus magyar adatok is könnyebben beilleszthetők a nemzetközi szakirodalomba. A probléma forrása az, hogy a magyar infinitívuszt leginkább CP nagyságú összetevőként szokás elemezni (Dalmi 2005; Kenesei 2005; Szécsényi 2009a; 2009b), tekintettel arra, hogy az infinitívuszi tagmondatok is viszonylag könnyedén tartalmazhatnak bal perifériás összetevőket, mint amilyen pl. a fókusz (9).

(9) A diákok szeretnének [CSAK EGYSZER írni zárhelyit]

2.2. Újraserkesztés a magyarban

Vegyük most sorra az újraszerkesztés általános ismérveit a magyarban:

- igei komplexek létrejötte;
- az igekötő mozgatása az igei komplexen keresztül;
- a finit ige és az infinitívusz tárgyi vonzata közötti egyeztetés;
- viszonylag szabad szórend/scrambling.

A magyar újraszerkesztés jelenségével kapcsolatban számos probléma merül föl:

1. Korábban már láttuk, hogy a magyar infinitívuszi tagmondatok lehetnek CP méretűek, és ugyanakkor újraszerkesztők (l. pl. a kétértelmű (10)-et), míg az újraszerkesztést CP-nél kisebb tagmondatoknál tételezi fel Wurmbrand (2001). Még ha Wurmbrand (2014) nyomán megengedjük a CP-t is érintő újraszerkesztést, ezen tesztek alapján a magyarban akkor is a vártnál jóval nagyobb igecsoportnál találunk újraszerkesztést, amennyiben a fönt felsoroltakat az újraszerkesztést diagnosztizáló jelenségeknek tekintjük.

- (10) Péter HOLNAP szeretne CSAK MARIVAL találkozni.
1. holnap szeretne
2. holnap találkozni (a domináns értelmezés)

Az újraszerkesztéssel kapcsolatban általában is merülnek fel problémák:

2. Míg az újraelemzés beazonosítása a fentiek segítségével egyszerűnek tűnhet, arra vonatkozóan nincsenek egyértelmű tesztheink, hogy *mikor nem történik* újraszerkesztés. Az igei komplexek és az újraszerkesztés egyéb jellemzőinek hiányában nem állíthatjuk egyértelműen, hogy egy adott szerkezetben nincs újraszerkesztés. Wurmbrand szerkezeti alapú újraszerkesztés-elméletében a CP-nél kisebb szerkezetek mind újraszerkesztődnek. A magyarban viszont, mint láttuk, az újraszerkesztés CP-kezt is érinthet,⁶ lehetséges tehát, hogy az újraszerkesztést bizonyos mátrix igék megjelenéséhez kötik. A kérdés az, hogy amikor ezek az igék szerepelnek egy mondatban, akkor minden esetben történik-e újraszerkesztés, csak nincs, ami azt meg tudja mutatni, vagy esetenként egyáltalán nem is beszélünk újraszerkesztésről. Tekintsünk át néhány egyszerű példát: az *akar* mint újraszerkesztő ige az igekötő mozgatását váltja ki, abban az esetben, amikor a mondatban nem szerepel egyéb összetevő, ami elkerülhetővé tenné, hogy maga az ige hangsúlyos pozícióba kerüljön (11a), szemben az *utál* igével,

⁶ Az újraszerkesztés a magyarban a legtöbbször CP méretű beágyazott mondatokat érint. Ezek alól pl. a Kenesei (2000; 2001)-ben segédigeként definiált igecsoport a kivétel.

ami a nyelvekben általában nem engedi meg az újraszerkesztést (11b). Az igekötő látható mozgatása közvetlen empirikus érv arra, hogy egy szerkezetben újraszerkesztés történt.

- (11) a. Mari el akar utazni.
b. Mari utál elutazni./*Mari el utál utazni.

Ha a mátrix tagmondatban szerepel egy fókuszált mátrix mondati összetevő, az igekötőnek nem kell mozognia. Ebben az esetben a két tagmondat felszíni sorrendje teljesen egyforma, nem eldönthető, hogy a mondatokban történt-e újraszerkesztés, vagy sem (12), annak ellenére, hogy az *akar* újraszerkesztő ige. Az igekötő akkor sem mozog, ha egy infinitívuszi tagmondatból származó összetevőt fókuszálunk, de ebben az esetben a mondat kétértelműsége jelzi az újraszerkesztést, mint azt a (10) mondatban láttuk. Az a tény tehát, hogy egy mondatban nincs látható jele az újraszerkesztésnek, nem feltétlenül jelenti azt, hogy az nem is történik meg. Az viszont a bemutatott példákban jól látszik, hogy az újraszerkesztés soktényezős jelenség,⁷ fonológiai tényezőkön kívül egy mondat információs szerkezeti tulajdonságai is nagymértékben meghatározzák.

- (12) a. MARI akar elutazni.
b. MARI utál elutazni.

További probléma, hogy maguknak a teszteknek a státusa sem teljesen egyértelmű, és gyakorlatilag csak az igei komplexek létrehozása, valamint az igekötő mozgatása az, ami megbízható tesztnek bizonyul, amennyiben ezek a tesztek azok, amelyek a nyelvek közötti összehasonlításban is újraszerkesztő igéknek tartott igecsoportot határozzák meg.

3. A finit ige és az infinitívusz saját tárgyi vonzata közötti egyezés több okból kifolyólag sem biztos, hogy újraszerkesztésre utal. Minimalista keretek között a jelenség a távolsági egyeztetéssel (Long Distance Agreement) (Bartos 1999; É. Kiss 2002) is magyarázható, mely esetben nincs szükség azt feltételezni, hogy újraszerkesztés történt. Szécsényi és Szécsényi (2016; megj. előtt) pedig amellet érvel, hogy az egyezés lokális jelenség, amihez nem feltétlenül szükséges a den Dikken (2004)-ben javasolt törlése a tagmondatok közötti határoknak.

4. Szécsényi (2009a) amellet érvel, hogy az újraszerkesztés CP méretű tagmondatokat is érinthet. Hasonló gondolatokat találunk Hinterhölzl (2006) német adatokat feldolgozó monográfiájában is. Az újraszerkesztés kiváltó oka a beágyazott infinitívuszi tagmondat és/vagy az őt szelektáló finit tagmondat defektív volta. Amennyiben az infinitívuszi tagmondatot is CP-nek tekintjük, a defektivitás alatt a hiányos időjelölést, valamint az alany referenciális függőségét értjük.⁸

A magyar adatok ezt annyiban támasztják alá, hogy az újraszerkesztés egyik tesztjének tartott szerkezetben, a scrambling esetében nemcsak a hagyományos értelemben vett újraszerkesztő igék, hanem az egyéb infinitívuszi vonzatok is grammatikus eredményt adnak. A scrambling teszt tehát a határozottsági egyeztetéshez hasonlóan nem különíti el az újraszerkesztő igéket a nem újraszerkesztő igéktől. Míg az *akar* esetében a finit és az infinitívuszi tagmondatok szabad keveredése (13a) egyáltalán nem meglepő, az igekötős igék, az egyik olyan igecsoport, ahol az újraszerkesztés az igekötő jelenléte miatt nem engedélyezett, a scrambling tekintetében az *akar*hoz hasonlóan viselkednek (13b), a két tagmondat összetevői itt is szabadon keveredhetnek.

⁷ Ez Szécsényi (2009b) lényegi mondanivalója is.

⁸ Az infinitívuszt szelektáló igék közül a ragozott infinitívusszal megjelenő, az alany φ -jegyeivel egyeztetést nem mutató igék tekinthetők defektívnek. Ez azokat az eseteket fedi le, ahol ragozott az infinitívusz, egyeztetődik az alanyával, és annak datívuszi esetet ad (pl. *kell, szabad*).

- (13) a. (Péter) TEGNAP akart (P) minden könyvet (P) odaadni (P) Marinak (P)
 b. (Péter) TEGNAP felejtett el (P) minden könyvet (P) odaadni (P) Marinak (P)

5. Amennyiben az infinitívuszi tárggyal való egyezést szintén az újraszerkesztés tesztjének tekintjük, ismét nem tudjuk elválasztani a két eltérő igecsoportot, hiszen a (13)-ben szereplő két, az újraszerkesztés tekintetében eltérő tulajdonságú ige itt is egységesen viselkedik, határozott ragozást kiváltó infinitívuszi tárgy jelenlétében mindkét esetben határozott ragozása a finit ige is (14):

- (14) a. (Péter) TEGNAP akarta (P) az összes könyvet (P) odaadni (P) Marinak (P)
 b. (Péter) TEGNAP felejtette el (P) az összes könyvet (P) odaadni (P) Marinak (P)

Ha a tárgyi egyeztetést az újraszerkesztés egyik indikátorának tekintjük, a következő probléma merül föl: az újraszerkesztés kiterjesztésével egy nyelvek közötti összehasonlításban is fontos általánosítást veszíthetünk el: a szakirodalomban általában újraszerkesztő igéknek nevezett igecsoport viselkedése valóban eltér a nem újraszerkesztő igékétől, és ezt természetesen továbbra is fontos lenne tudni megmagyarázni. A konkrétan a tárgyi egyeztetéssel kapcsolatban felmerülő további probléma az, hogy, bár a példákban szereplő igék egységesen viselkednek, az infinitívuszt vonzó igék egy kisebb csoportja nem egyeztetődik a tárggyal (15).⁹

- (15) Péter igyekezett elolvasni a könyvet/egy könyvet.

A tárgyi egyeztetésről tehát nem állíthatjuk, hogy az újraszerkesztő/nem újraszerkesztő tulajdonság függvénye, de azt sem, hogy az infinitívuszt vonzó igék viselkedése egységes ebből a szempontból. Az viszont ezen a ponton kijelenthető, hogy a finit ige egyeztetése az infinitívusznak a tárgyával egyértelműen kizárható az újraszerkesztés megbízható tesztjei közül.

Jelen dolgozat egyik kérdése az is, hogy a scrambling teszt kizárása mellett lehetséges-e érvelni, és ha igen, hogyan, erre bővebben a 4. pontban térünk vissza.

3. Amit a nominatívuszi alanyú infinitívuszos szerkezetek mutatnak az újraszerkesztésről

Lássuk tehát, hogy a nominatívuszi infinitívuszos szerkezetek és a hozzájuk kapcsolódó egyéb mintázatok miben tudnak hozzájárulni az újraszerkesztés tárgyalásához. A (4a) mondatban azt láttuk, hogy hatóköri/információs szerkezeti kényszer hatására a nominatívuszi alany megjelenhet az infinitívuszi tagmondat alanyaként. Azt is tudjuk az infinitívuszi szerkezetekről, hogy, bár rendelkeznek saját bal perifériával, kiváltó okok hiányában pl. egy infinitívuszi fókusz legtermészetesebb pozíciója is a finit tagmondat bal perifériájának FocP-jében van, ezt láttuk már a (10) és a (13) mondatokban is. Ez gyakran kétértelműséget eredményez, hiszen a finit tagmondat fókuszpozíciójában megjelenő összetevő értelmezhető a finit és az infinitívuszi ige fókuszaként is. Ezt találjuk például a (16a) mondatban, ahol a *csak-DP* értelmezhető a mátrix ige fókuszaként, azaz hogy a fiúkon kívül más nem szeretne

⁹ A *-lak/-lek* igeoldalak esetén a tárgyi egyeztetés más szabályszerűséget mutat. Vannak igék, pl. az *igyekszik*, amelyek az anyanyelvi beszélők többsége számára harmadik személyben nem mutatnak határozottsági egyeztetést, de az egyes szám első személyű alany egyeztetődhet az infinitívuszt második személyű tárgyával (i). A *-lak/-lek* egyeztetéséről további részletekért l. Szécsényi (2017).

- (i) a. Igyekeztelek meglátogatni.
 b. Igyekezett meglátogatni őt./*Igyekezte meglátogatni őt.

este bulizni, de legalább ugyanakkora az erőssége annak az olvasatnak, amely szerint a fiúk azt szeretnék, ha csak ők buliznának este.¹⁰ Természetesen az egyértelmű nominatívuszos infinitívuszi szerkezet (16b) is jól formált.¹¹

- (16) a. Csak a fiúk szeretnének este bulizni.
 csak a fiúk > szeretnének
 szeretnének > csak a fiúk
- b. A fiúk szeretnének csak ők bulizni este.
 *csak ők > szeretnének
 szeretnének > csak ők

A jelen tanulmány szempontjából érdekes megfigyelés az, hogy ez a fajta kétértelműség hiányzik azokban az esetekben, ahol nem újraszerkesztő igék szerepelnek. A (17) mondatban egy igekötős igével szemléltetjük ezt, amelyek egyértelműen a nem újraszerkesztő igékhez tartoznak, az igekötő maga értelemszerűen blokkolhatja egy másik igekötő mozgatását. A (18) mondatban pedig egy igekötő nélküli, de a nyelvekben általában nem újraszerkesztő igét látunk. A korábbiakban már megmutattuk, hogy ez az ige a magyarban sem újraszerkesztő ige, nem váltja ki az igekötő mozgatását (11b).

- (17) a. Csak a fiúk felejtettek el korán kelni.
 csak a fiúk > elfelejtettek
 *elfelejtettek > csak a fiúk
- b. A fiúk elfelejtettek csak ők korán kelni.
 *csak ők > elfelejtettek
 elfelejtettek > csak ők
- (18) a. Csak a fiúk utálnak korán kelni.
 csak a fiúk > utálnak
 *utálnak > csak a fiúk
- b. A fiúk utálnak csak ők korán kelni.
 *csak a fiúk > utálnak
 utálnak > csak a fiúk

Az az érdekes helyzet állt tehát elő, hogy a nem újraszerkesztő igék esetében egyrészt átjárhatónak bizonyul a szerkezet, az infinitívuszi vonzatuk tartalmazhat nominatívuszi alanyt, aminek távoli egyeztetési viszonyban kell lennie a finit igével ((17b) és (18b) mondatok), ugyanakkor az újraszerkesztő igéket jellemző kétértelműséget már nem találjuk, a *csak*-DP-k alsó tagmondatos értelmezése az átjárhatóság ellenére nem lehetséges ((17a) és (18a) mondatok). További megfigyelés, hogy az igekötő mozgatása (ahogyan azt először Kenesei (1989) leírta) csak azokban a szerkezetekben lehetséges, amelyekben a fókuszált kifejezések kétértelműek lehetnek a felső tagmondatban (köszönet illeti Marcel den Dikent az itt felvázolt összefüggések kibogozásában). Ez gyakorlatilag az újraszerkesztő igék csoportját választja el a nem újraszerkesztő igéktől (19).

¹⁰ Egyik bírálóm megkérdőjelezi az alsó tagmondatbeli olvasat létezését, de adatközlők egy 12 fős csoportja számára lehetséges ez az értelmezés. Természetesen fontos lenne nagyobb bázisra alapozni a grammatikalitási ítéleteket.

¹¹ Mint egy névtelen bíráló rámutat, a (16b) mondat azért jól formált, mert a *szeretne* olyan újraszerkesztő ige, ahol az igemódosító felmozgatása opcionális.

- (19) a. Péter ki akar/szeretne menni.
b. *Péter ki utál/elfelejtett menni.

Az igekötős igék rosszul formáltsága a (19)-es mondatokban különösen informatív a számunkra: a közös nevező az érintett összetevők mérete, azt feltételezve, hogy az igekötők az igemódosítókkal együtt frázispozíciót foglalnak el. Emellett könnyű érvelni az alapján, hogy számos esetben az igemódosítók egyértelműen frázisméretűek ((20), további érvekért I. Koopman–Szabolcsi (1999) és É. Kiss (1999)).

- (20) a. Nem fogom akarni a legjobb barátomnak nevezni.
b. A városba fogok akarni költözni.
c. Szét fogom akarni szedni a rádiót.

Tehát mind a *csak*-os kifejezést, mind az igemódosítót megcélzó mozgatók teljes frázisokat érintenek. A kétértelműség hiánya azzal magyarázható, hogy az AspP-ben (esetleg PredP-ben) megjelenő frázisméretű igekötő blokkolja a frázisméretű *csak*-os kifejezés mozgatóját az infinitívuszi tagmondatból, ami a másik lehetséges hatóköri olvasatnak felel meg.

A nehezebb eset az igekötő nélküli igék magyarázata. Jelen pillanatban erről csak annyit tudok mondani, hogy az újraszerkesztő igékhez képest ők is összetettebb belső szerkezettel kell, hogy rendelkezzenek. Elképzelhetőnek tartok egy olyan megoldást, miszerint a nem újraszerkesztő igekötő nélküli igék az igekötős igékhez hasonlóan (amelyek, mint láttuk, soha nem újraszerkesztők) képesek önmagukban felmozogni az AspP projekciójukba, szemben az újraszerkesztő igékkel. Nem azt állítom tehát, hogy az újraszerkesztő igéknél nem épül ki az adott projekció, hiszen akkor nagyon nehéz lenne elszámolni azzal, hogy az őt megelőző igemódosító milyen pozícióba mozog. A kontraszt inkább abban keresendő, hogy az újraszerkesztő igék valamilyen okból kifolyólag nem mozoghatnak az AspP-ig, amit így egy másik elemnek kell kötelezően kitölteni. Akármilyen is legyen pontosan ez a (jelentésből valószínűleg levezethető) tulajdonság, az igekötő-mozgató kiváltásáért, ill. blokkolásáért és a *csak*-os kifejezések alsó tagmondatos értelmezésének a különbségeiért ez a kontraszt a felelős.

4. A javasolt elemzés: fejek vs. frázisok között fennálló viszonyok

A kontraszt tehát a következő: frázisokat érintő folyamatok esetén a nem újraszerkesztő igéknél blokkoló hatások figyelhetők meg. Az Egyeztetés (Agree) viszonyt fejek között fennálló viszonyoknak tekintjük. Bárány (2015) részletesen elemzi a tárgyi egyeztetést, ahol egy igei fej, v , egyeztetési viszonyba lép a DP D fején található személyjegyekkel, amelyeket Bárány a referencialitás grammatikalizálódott jegyének tekint. Az egyeztetést az alannal ehhez hasonlóan fejek között fennálló viszonyoknak tekintjük, ahol a T fej egyeztetődik az alanyi DP funkcionális fejének φ -jegyeivel. Az alábbiakban amellet érvelünk, hogy ha az ige tárgya nem DP, hanem infinitívuszi tagmondat, az egyeztetés az infinitívuszi C-fejen található jeggyel történik, amelynek default értéke határozatlan (szemben a finit tagmondatok határozott jeggyével), viszont magának az infinitívusznak a tárgya ezt felül tudja írni. Amellett, hogy mondatok szintén rendelkezhetnek referencialitásjeggyel, de Cuba és Ürögdi (2010) érvel.

A tanulmány fő állítása az, hogy Rackowski és Richards (2005) és den Dikken (megj. előtt) alapján definiálva a beágyazott tagmondatok transzparenciájának feltételeit, miszerint egy alárendelő tartomány akkor transzparens, ha Agree művelet célpontja, a magyar adatok is könnyebben beilleszthetők az újraszerkesztésre vonatkozó általános megfigyelések közé. Amire szükség van, az a fejekre, ill. a frázisokra vonatkozó megszorítások következetes elválasztása, mégpedig a következő módon: a nemzetközi szakirodalomban újraszerkesztő igéknek nevezett igék leginkább a frázisokra vonatkozó megszorításoknak felelnek meg: az

infinitívuszi tárgy esetmotivált mozgatása egy főnévi frázis mozgatása, csakúgy mint az ige-kötő vagy a klitikummozgatás. A magyar infinitívuszi szerkezetek szemmel láthatóan nagyobb fokú átjárhatósága a szerkezetek viszonylag egyedi tulajdonságainak a következménye, és a tagmondatok közötti, a morfológiában is látható, Agree relációk eredménye. Alternatív lehetőségként megfontolandó az is, hogy az Agree-alapú transzparencia-jelenségeket, mint amilyen pl. a tárgyi egyeztetés, szintén az újraszerkesztés részének tekintjük, ami azt eredményezné, hogy valójában sokkal több esetben történik újraszerkesztés, mint korábban azt gondoltuk, valamint hogy sok nyelvben és szerkezetben az újraszerkesztésnek számos esetben nincs látható nyoma.¹²

Lássuk tehát a további részleteket: láttuk, hogy az alárendelő szerkezetek transzparenciájára vonatkozóan Rackowski–Richards (2005) a következő megszorítást teszi: egy alárendelő tartomány akkor transzparens, ha Agree művelet célpontja. A komplementumként megjelenő magyar alárendelő mondatokat megvizsgálva azt látjuk, hogy minden esetben van egyeztetés a finit ige és az általa szelektált tagmondat között: finit beágyazott mondat esetén határozott tárgyi egyeztetés történik (21a). Infinitívuszi beágyazás esetén határozatlan (21b), kivéve, ha az infinitívusznak határozott tárgya van, ebben az esetben a határozott tárgyi egyeztetés láthatóvá is teszi a tagmondatok között fennálló kapcsolatot (21c).

- (21) a. Sajnálom, hogy ennyi pénzt kiadtam.
 b. Sajnállok ennyi pénzt kiadni.
 c. Szeretném megtartani a pénzt.

Szécsényi és Szécsényi (2016) amellet érvel, hogy ez az egyeztetés sem lehet távolsági egyeztetés eredménye, mert lokális hatásokat mutat: többszörös infinitívuszi szerkezetekben egy nem egyeztető infinitívusz blokkolja a tárgyi egyeztetést a finit ige és az alsó infinitívusz tárgya között (22).

- (22) a. Péter fog félni nézni a filmet./*Péter fogja félni nézni a filmet.
 b. Péter fogja akarni nézni a filmet.

Függetlenül attól, hogy ez a javaslat megállja-e a helyét, az Agree viszony mindenképp fejek között fennálló viszony, tehát nem az újraszerkesztés egyik jele, amennyiben a megszorítottabb, frázisok közötti viszonyra épülő újraszerkesztés-definíciót választjuk.

Azokban a nyelvekben, ahol nincs látható tárgyi egyeztetés, a tagmondatok közötti hasonló viszonyokat nehéz, ha nem lehetetlen megállapítani. A datívuszi alanyú infinitívuszos szerkezetek esetén szintén feltételezhető Agree a tagmondatok között a finit ige defektív volta miatt: a finit ige csak időjelölés van, φ -jegyek nincsenek, ezek a személyragozott infinitívuson jelennek meg. Mivel meglehetősen kevés nyelvben található személyragozott infinitívusz is, csakúgy, mint tárgyi egyeztetés, ezen a módon ismét ritkán válik láthatóvá a tagmondatok együttműködése. Az Agree mindössze a tagmondatok határának átjárhatóságát eredményezi, de a tagmondatok közötti mozgatások megszoríthatóak egyéb lokalitási feltételek mentén.

Amennyiben az Agree-alapú jelenségeket, mint amilyen pl. a finit ige és az infinitívuszi vonzatának a tárgya közötti egyeztetés, kizárjuk az újraszerkesztés tesztjei közül, még nem

¹² Ehhez természetesen szükség van a tárgyi egyeztetést mutató többi nyelv részletes tanulmányozására. Erre vonatkozóan egyelőre nem sok idegen nyelvű adattal rendelkezem, ennek oka az is, hogy meglehetősen kevés olyan nyelv létezik, ahol az ige egyeztetést mutat a tárgyával, és ezek az adatok is többségükben meglehetősen nehezen elérhetőek. Az infinitívuszi tárgy és a finit ige között fennálló esetleges tárgyi egyeztetés adatok összegyűjtése így különösen munkaigényesnek ígérkezik. Baker (2015) 188 nyelvből álló korpuszában mindössze 13 olyan, különböző nyelvcsaládokhoz tartozó nyelv szerepel, ahol az ige nem csak esetet ad, de személyjegyeiben is egyeztetődik a tárgyával (magyar, spanyol, görög, perzsa, kecsua, komancs, guarani, kanuri, koasati, kunama, cahuilla, mangarayi, miwok).

teljesen értük el a célunkat, hiszen (13)-ban azt láttuk, hogy a scrambling teszt is hasonló eredményeket mutat az újraszerkesztő és a nem újraszerkesztő igék esetén, márpedig ebben az esetben egyértelműen frázisok keveredéséről van szó. A szórendi keveredés mint az újraszerkesztés egyik tesztje pl. É. Kiss (2008) alapján kérdőjelezhető meg, ahol a preverbális kötött szórend és a posztverbális szabad szórend magyarázatára egy fázis-alapon történő szerkezeti kilapulások elemzést kapunk. Amennyiben a kilapulás a finit tagmondat igéjénél történik, a két tagmondat nem a bal periférián megjelenő összetevőinek keveredésére ez is magyarázat lehet. Ha egy összetevő, beleértve a mátrix alanyt is, nem kerül a mondat bal perifériájára, a posztverbális mezőben kilapulás után szabadon fog keveredni a mező elemivel. A tagmondatokat átjárhatóvá tevő Agree jelen esetben éppen elég ahhoz, hogy a kilapulás utáni szabad keveredést lehetővé tegye egy, a szintaxis utáni lépésben. Amennyiben a két tagmondat összetevői egymás között is hatóköri viszonyba lépnek, és tulajdonképpen ez történik az infinitívusban megjelenő nominatívuszi alanyos esetekben, a keveredés nem a finit ige után történik meg: a szerkezet úgy viselkedik, mintha az infinitívusznak lenne bal perifériája.¹³

A tagmondatokon átvívelő hatókör alapú sorbarendezés magyarázatához egy összetevő még továbbra is hiányzik, konkrétan az, hogy mi teszi lehetővé az infinitívuszi tagmondat egyébként zéró alanyának a kiejtését. Míg egy semleges infinitívuszi tagmondatnak kiejtlen az alanya, egy fókuszált elemnek testes DP-nek kell lennie. Függetlenül attól, hogy egy lexikális PRO-t, nyomot, vagy Landau (2015) kéttengelyes kontrollelméletét követve egy általános zéró névmást feltételezünk az infinitívuszi tagmondat alanyi pozíciójában, a fókusz-jegy megjelenése gazdagítja annyira a zéró összetevőt, hogy testes elemként jelenjen meg a mondatban. Egyik bírálóm azt a kérdést teszi fel, hogy hogyan lehet megadni a pontos feltételét annak, hogy a hatóköri pozícióban lévő alsó lánctagot ki kell ejteni, és a (23) mondatra hívja fel a figyelmet, ahol a mondat csak két külön fókusszal értelmezhető. Itt ismét információs szerkezeti jegyek és hatóköri különbségek indokolják az alsó lánctag kiejtését, az infinitívuszi tagmondatnak egyrészt saját fókusza van (bár ettől még, mivel az *akar* újraszerkesztő ige, a fókuszált összetevő akár a mátrix mondatban is megjelenhetne), másrészt az infinitívuszi fókusz mátrix mondatba történő mozgatását blokkolja az, hogy a tagmondatnak saját fókusza van. Mivel a két fókusz az elemzett szerkezet típusban kötelezően koreferens, a második fókuszált DP már nem jelenhet meg lexikális DP-ként csak névmásként.

- (23) Csak a fiúk akarnak csak ők busszal menni.
 csak a fiúk > akarnak > csak ők
 *csak a fiúk > akarnak
 *akarnak > csak ők

¹³ Egyik bírálóm ezen a ponton megjegyzi, hogy Surányi (2006) nyomán esetleg célravezetőbb lenne a szórendi keveredést is kifejezetten frázisok közötti viszonyként leírni. A bíráló szerint is főlvehető egy olyan megoldás, amire röviden utalok a cikknek ezen a pontján, miszerint a PF-linearizáció nem a finit igét, hanem az infinitívuszt követő mondatszakaszban megy végbe. Ez viszont az alulgenerálás problémájába ütközik, az alábbi (a bírálótól származó) mondatok között valóban legfeljebb fokozatbeli eltérések érzékelhetők.

- (i) a. Nem szeretné senki csak egy vendégnek megmutatni a házat.
 b. Nem szeretné senki a házat csak egy vendégnek megmutatni.
 c. Nem szeretné a házat senki csak egy vendégnek megmutatni.

Ez valóban így van, ugyanakkor nem biztos, hogy egységesen minden esetben az infinitívusz után kell feltételezni a kilapulást. Hogy pontosan hogyan választhatjuk el, hogy mikor van erre szükség, további kutatás tárgya. A nominatívuszi alanyú infinitívuszok egyértelműen ide tartoznak, kérdés, hogy léteznek-e egyéb szerkezetek, ahol szintén hasonló eljárásra van szükség. Egyelőre nem világos, hogy Surányi (2006) eredményei hogyan illeszthetők be az elemzésembe.

Hasonlóan magyarázható Szabolcsinak az a mondata, ahol a két tagmondatnak két külön alanya van ((24) = (3)) (Szabolcsi 2005; 2007; 2009a; 2009b). A mátrix összetevő és az infinitívuszi nominatívuszi alany kötelezően koreferensek vagy az infinitívuszi alany kötött változó értelmezést kap ezekben a szerkezetekben. A mátrix összetevő által kontrollált infinitívuszi alany itt is a fókuszálásból fakadó többlet eredményeképp lesz testes DP.

(24) = (3)

Senki/Péter nem akar [csak ő busszal menni]

A pontos névmási alakra vonatkozóan a következő lehet a magyarázat: a mondatok transzparenciája alapján meglepő lehet, hogy nem egy reflexív alak, hanem egy egyszerű személyes névmás jelenik meg az infinitívuszi tagmondaton belül. A kötési elvek azonban szintén frázisok között vannak meghatározva, és ebből a szempontból a tagmondatok külön tartományként működnek. Amennyiben feltevésünk helyesnek bizonyul, ez a személyes névmási alak megjelenésére is magyarázatot adhat. Ez azonban nem lehet a történet vége, hiszen az újraszerkesztő igék esetén is névmási alakokat találunk, azaz pl. az *akar*-t tartalmazó mondatokban sem kapunk automatikusan reflexív névmási alakot egy feltételezett újraszerkesztés eredményeképpen. Az adatok a nyelvek közötti összehasonlításban sem egységesek: egyes esetekben az infinitívusz hasonló körülmények között kiejtett alanya nem személyes névmás, hanem reflexív alak, ezt látjuk pl. a koreai nyelvben (25):

(25) koreai (Landau 2013: 118 (209)):

Inho_i-ka Jwuh_i-eykey PRO_j/ **caki_j**-ka cip-ez ka-la-ko mal-ha-yess-la.
 Inho-NOM Jwuh_i-DAT maga-NOM haza-LOC megy-IMP-C mond-csinál-PST-DC
 'Inho azt mondta Jwuhinak hogy csak ő menjen haza.'

A magyar adatokban nem egyértelműen agrammatikus a reflexív forma (26):

(26) A fiúk szeretnének csak (ők) maguk bulizni este.

Ez azonban, mint Bartos (2006) is megjegyzi, annak tudható be, hogy a magyarban a reflexív alakok nyomatékositó elemként is funkcionálnak, ezekben a mondatokban a nyomatékosítás kerül előtérbe, amit az is mutat, hogy a személyes névmás opcionálisan megjelenhet a szerkezetben, ez a valódi visszaható névmásos esetekben nem lehetséges. A különböző névmási alakok viselkedése az adott szerkezetben tehát mindenképp további kutatást igényel, mind a magyarra vonatkozóan, mind összehasonlító nyelvészeti szempontból.

Bár a korábban már tárgyalt, alább megismételt két mondat szintén nagymértékű felszíni hasonlóságot mutat a szórendi keveredés és a határozottsági egyeztetés szempontjából, mint Kenesei (1989) is megállapítja, egy lényeges különbséget itt is találunk a mondatok értelmezésében: az *akar* mint újraszerkesztő ige esetén a mondat kétértelmű, a fókuszált *tegnap* értelmezhető a mátrix mondatban, de az infinitívuson belül is ((27) = (14a), (28)=(14b)). Megjósolható módon az *elfelejt* esetén csak a mátrix értelmezés jöhet szóba. A különbség magyarázata csak akkor triviális, ha itt is következetesen elkülönítjük a fej-alapú viszonyokat a frázis-alapúaktól. A finit ige mindkét mondatban határozott ragozása, de ez a finit *v* fej és az infinitívuszi *C* fej között fennálló Agree viszony eredménye. A frázis-szintű összetevő azonban csak az újraszerkesztő igét tartalmazó mondatban származhat a beágyazott tagmondatból, a nem újraszerkesztő ige a fókuszált frázis kimozgatását az infinitívuszi tagmondatból blokkolja.

(27) = (14a)

(Péter) TEGNAP akarta (P) az összes könyvet (P) odaadni (P) Marinak (P)
 tegnap > akarta odaadni
 akarta > tegnap odaadni

(28) = (14b)

(Péter) TEGNAP felejtette el (P) az összes könyvet (P) odaadni (P) Marinak (P)

tegnap > elfelejtette odaadni

*elfelejtette > tegnap odaadni

5. Összefoglalás

Tanulmányomban a nominatívuszi alanyt tartalmazó infinitívuszi tagmondatok alapján vontam le következtetéseket az újraszerkesztés általános tulajdonságaira vonatkozóan, melynek az újraszerkesztés nyelvek közötti összehasonlításában is lehet jelentősége. Meglátásom az, hogy a fejek között történő Agree-viszony, valamint a frázisok közötti különböző lokalitási megszorítások következetes elkülönítésével az újraszerkesztés könnyebben definiálható, és a nyelvek összevetése is kevésbé problematikus. Az ellentmondásos magyar adatok is könnyebben megmagyarázhatók azt feltételezve, hogy a fejek között fennálló kapcsolatok tekintetében az újraszerkesztő és nem újraszerkesztő igék hasonlóan viselkednek, míg a frázisok közötti viszonyok szempontjából a számos nyelvben nem újraszerkesztő igék a magyarban sem lesznek átjárhatóak. A javasolt elemzés nyomán tehát a magyar adatok beilleszthetővé válnak az újraszerkesztésre vonatkozó nemzetközi szakirodalomba is: újraszerkesztés két esetben történhet, vagy akkor, ha az infinitívuszi tagmondat teljes tagmondatnál kisebb méretű, vagy akkor, ha teljes tagmondat ugyan, mint a magyar infinitívuszok esetén, de maga a tagmondat egyeztetve van az őt szelektáló igével. A magyar mondatok többsége ez utóbbi feltételnek felel meg: egy finit tagmondati vonzat határozott, az infinitívusz tipikusan határozatlan ragozást vált ki a finit igén. Ez azonban az újraszerkesztésnek csak szükséges, de nem elégséges feltétele, a nem újraszerkesztő igék is egyeztetődnek. A nem újraszerkesztő igék abban különböznek az újraszerkesztő igéktől, hogy összetettebb belső szerkezettel rendelkeznek, ami a frázis méretű összetevők mozgását akadályozza. A dolgozat további, konkrét eredménye az a megállapítás, hogy az újraszerkesztő igék megkülönböztetésére az igei komplexumok mellett a főmondati csak-os alanyi kifejezés hatóköre is alkalmas, mivel ez az összetevő is származhat az infinitívuszi tagmondatból.

Hivatkozások

- Baker, Mark 2015. *Case. Its Principles and its Parameters*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bartos Huba 1999. *Morfoszintaxis és interpretáció. A magyar inflexiók jelenségek szintaktikai háttere*. Doktori értekezés. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem.
- Bartos Huba 2006. És mégis mozog? In Kálmán László (szerk.) *KB 120. A titkos kötet. Nyelvészeti tanulmányok Bánréti Zoltán és Komlósy András tiszteletére*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet, Tinta Könyvkiadó. 49–67.
- Chomsky, Noam 1995. *The Minimalist Program*. Cambridge: The MIT Press.
- Cuba, Carlos de – Barbara Ürögdi 2010. Clearing up the „Facts” on complementation. *University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics* 16/1:41–50.
- Dalmi, Gréte 2005. *The Role of Agreement in Non-finite Predication*. (Linguistik Aktuell/ Linguistics Today 90). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Dikken, Marcel den megj. előtt. *Dependency and Directionality*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dikken, Marcel den 2004. Agreement and 'clause union'. In Katalin É. Kiss – Henk C. van Riemsdijk (szerk.) *Verb Clusters: A Study of Hungarian, German and Dutch*. (Linguistik Aktuell/Linguistics Today 69). John Benjamins Publishing Company. 445–498.

- Dotlačil, Jakub 2004. *The Syntax of Infinitives in Czech*. Szakdolgozat. Tromsø: University of Tromsø.
- É. Kiss, Katalin 1987. *Configurationality in Hungarian*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- É. Kiss, Katalin 1999. Strategies of complex predicate formation and the Hungarian verbal complex. In István Kenesei (szerk.) *Crossing Boundaries. Advances in the theory of Central and Eastern European languages*. (Current Issues in Linguistic Theory 182). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. 91–114.
- É. Kiss, Katalin 2002. *The Syntax of Hungarian*. Cambridge: Cambridge University Press.
- É. Kiss, Katalin 2008. Free word order, (non)configurationality, and phases. *Linguistic Inquiry* **39/3**:441–475.
- É. Kiss, Katalin – Henk van Riemsdijk 2004. *Verb Clusters: A Study of Hungarian, German and Dutch*. (Linguistik Aktuell/Linguistics Today 69). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Haegeman, Liliane – Henk van Riemsdijk 1986. Verb projection raising, scope, and the typology of rules affecting verbs. *Linguistic Inquiry* **17/3**:417–466.
- Hinterhölzl, Roland 2006. *Scrambling, Remnant Movement, and Restructuring in West Germanic*. Oxford: Oxford University Press.
- Hornstein, Norbert 1999. Movement and control. *Linguistic Inquiry* **30/1**:69–96.
- Kenesei István 1989. Logikus-e a magyar szórend? *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XVII*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 105–152.
- Kenesei István 2000. Van-e segédige a magyarban? Esettanulmány a grammatikai kategória és vonzat fogalmáról. In Kenesei István (szerk.) *Igei vonzatszerkezetek a magyarban*. Budapest: Osiris Kiadó. 157–196.
- Kenesei, István 2001. Criteria for auxiliaries in Hungarian. In István Kenesei (szerk.) *Argument structure in Hungarian*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 73–106.
- Kenesei, István 2005. Non-finite clauses in derived nominals. In Christopher Piñon – Szilárd Szentgyörgyi (szerk.) *Approaches to Hungarian 9. Papers from the Düsseldorf conference*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 161–186.
- Koopman, Hilda – Anna Szabolcsi 1999. Hungarian complex verbs and XP-movement. In István Kenesei (szerk.) *Crossing Boundaries. Advances in the theory of Central and Eastern European languages*. (Current Issues in Linguistic Theory 182). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. 115–134.
- Landau, Idan 2004. The scale of finiteness and the calculus of control. *Natural Language & Linguistic Theory* **22/4**:811–877.
- Landau, Idan 2013. *Control in Generative Grammar. A Research Companion*. New York: Cambridge University Press.
- Landau, Idan 2015. *A Two-Tiered Theory of Control*. Cambridge: The MIT Press.
- Rackowski, Andrea – Norvin Richards 2005. Phase edge and extraction: A Tagalog case study. *Linguistic Inquiry* **36/4**:565–599.
- Surányi, Balázs 2003. *Multiple Operator Movements in Hungarian*. Doktori értekezés. Utrecht: LOT.
- Surányi, Balázs 2006. Scrambling in Hungarian. *Acta Linguistica Hungarica* **53/4**:393–432.
- Szabolcsi, Anna 2005. Overt infinitival subjects (if that's what they are). In Hans Broekhuis – Norbert Corver – Riny Huybregts – Ursula Kleinhenz – Jan Koster (szerk.) *Organizing Grammar. Linguistic Studies in Honor of Henk van Riemsdijk*. Berlin, Boston: De Gruyter. 618–625.
- Szabolcsi, Anna 2007. *Hidden in plain sight: Overt subjects in infinitival control and raising complements*. Kézirat. <http://ling.auf.net/lingBuzz/000445>.

- Szabolcsi, Anna 2009a. Overt nominative subjects in infinitival complements in Hungarian. In Marcel den Dikken – Robert M. Vago (szerk.) *Approaches to Hungarian Volume 11: Papers from the 2007 New York Conference*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 251–276.
- Szabolcsi, Anna 2009b. Overt nominative subjects in infinitival complements cross-linguistically: Data, diagnostics, and preliminary analyses. In Patricia Irwin – Violeta Vasquez Rojas (szerk.) *NYU Working Paper in Linguistics Vol 2. Papers in Syntax*. New York: NYU Department of Linguistics. <https://goo.gl/vYhNff>.
- Szécsényi, Krisztina 2009a. *An LF-driven Theory of Scrambling in Hungarian Infinitival Constructions*. Doktori értekezés. Szeged: Szegedi Tudományegyetem, Nyelvtudományi Doktori Iskola.
- Szécsényi, Krisztina 2009b. On the double nature of Hungarian infinitival constructions. *Lingua* **119/4**:592–624.
- Szécsényi, Krisztina 2016. Overt and covert subjects in Hungarian infinitival clauses. Előadás. The Ninth Conference on Syntax, Phonology and Language Analysis (SinFonJA 9). Brno, Czech Republic.
- Szécsényi, Krisztina 2017. Object agreement and locality. Előadás. 2017. 1. 24. Budapest, MTA Nyelvtudományi Intézet. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.12321.81765>.
- Szécsényi, Krisztina – Tibor Szécsényi megj. előtt. Definiteness agreement in Hungarian multiple infinitival constructions. *Proceedings of Olinco 2016*. Olomouc: Palacký University.
- Szécsényi Tibor – Szécsényi Krisztina 2016. A tárgyi egyeztetés és a főnévi igeneves szerkezetek. In Kas Bence (szerk.) „Szavad ne feledd!” *Tanulmányok Bánréti Zoltán tiszteletére*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet. 117–127.
- Tóth, Ildikó 2000. *Inflected Infinitives in Hungarian*. Doktori értekezés. Tilburg: University of Tilburg.
- Wurmbrand, Susanne 2001. *Infinitives. Restructuring and Clause Structure*. Berlin, New York: Walter de Gruyter.
- Wurmbrand, Susanne 2014. Restructuring across the world. In Ludmila Veselovská – Markéta Janebová (szerk.) *Complex Visible Out There. Proceedings of the Olomouc Linguistics Colloquium 2014: Language Use and Linguistic Structure*. Olomouc: Palacký University. 275–294.